

שיקלא וטריא

סיכום הדף היומי

בבא קמא נו

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

להיכן צריך להחזיר האבידה

(קושיה) איתיביה רב יוסף לרבה החזירה לאבידה למקום שיראנה בעליה, אינו חייב לטפל בה. **נגנבה או אבדה**, חייב באחריותה.

מאי נגנבה או אבדה? לאו נגנבה מביתו ואבדה מביתו של השומר? אלמא דשומר אבידה כשומר שכר דמי.

(תירוץ) הכא במאי עסקינן כגון שהחזירה בצהרים, ותרתי קתני, והכי קתני:

1) **החזירה שחרית**, שאנשי ביתו שכיחים בבית, טרם שיצאו למלאכתם, למקום שיראנה ושכיח דעייל ונפיק וחזי לה אינו חייב לטפל בה.

2) **החזירה בצהרים למקום שיראנה**, דלא שכיח דעייל ונפיק, דלא חזי לה, ונגנבה או אבדה, חייב באחריותה אפילו שומר חנם חייב שפושע הוא [תוס'].

(קושיה) איתיביה לעולם הוא חייב עד שיחזירנה לרשותו של בעלים.

מאי לעולם? לאו אפילו הניחה המציאה מביתו חייב! ש"מ כשומר שכר דמי!

(תירוץ) א"ל ר' מודינא לך בבעלי חיים, דכיון דנקטי להו ניגרא פסיעות ברייתא

דהיינו שמלומדות הן לצאת, בעי נטירותא יתירתא. – לכן המוצא בעלי חיים, למרות שהוא כשומר חנם מ"מ לענין גניבה ואבידה נחשב כפשיעה. אמנם במטלטלים פטור מגניבה ואבידה.

האם יכול להחזיר אבידה בחצר שאינה משתמרת

(קושיה) איתיביה רבה לרב יוסף -

השב - משמע השבה מעולה. אין לי אלא בביתו, לגינתו ולחורבתו של בעלים מנין? ת"ל תשיבם מכל מקום.

מאי לגינתו ולחורבתו?

אילימא לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת - היינו ביתו!

אלא לגינתו שאינה משתמרת ולחורבתו שאינה משתמרת - ש"מ כשומר חנם דמי.

(תירוץ) א"ל לעולם לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת - הא קא משמע לן דלא בעינן דעת בעלים כדרכי אלעזר -

דא"ר אלעזר הכל, גונב, גוזל או אחד מארבעה שומרים, צריכין דעת בעלים היינו שצריך להודיעו שהוא מחזיר, ואם לא הודיעו חייב באחריותו, חוץ מהשבת אבידה שהרי ריבתה בו תורה השבות הרבה.

תשלומי כפל

אדם השומר חפץ של אחרים וטוען שנגנב ממנו ונשבע על זאת לבעלים, ואח"כ מצאו את החפץ בביתו, התורה חייבה אותו לשלם תשלומי כפל. דין זה ישנו דווקא בטענת גניבה והיינו שנשבע בשקר שתפסו ממנו בסתר ולא טענת גזל בגלוי, ופרט נוסף בטענתו שצריך להיות בדבר שפסד את עצמו מלהחזיר לבעלים. כעת הגמרא מקשה למ"ד שומר אבידה כשומר שכר דמי איך יתכן לחייבו בתשלומי כפל – כדלהלן:

א"ל אבי לרב יוסף ואת לא תסברא דשומר אבידה כשומר חנם דמי! והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען טענת גנב באבידה, משלם תשלומי כפל.

ואי ס"ד שומר שכר הוי, אמאי משלם תשלומי כפל? קרנא בעי שלומי ר"ל כשטען מעיקרה שנגנבה ממנו היה אמור לשלם את הקרן ולא להישבע?!

(תירוץ) א"ל הכא במאי עסקינן כגון שטוען טענת **לסטים מזויין** דהיינו הוא טוען שגנב מזויין חטף ממנו החפץ ובזה נפטר משבועה שהרי אנוס הוא.

(קושיה) א"ל ליסטים מזויין גזלן הוא? והפסוק דבר על גנב בלבד.

(תירוץ) א"ל שאני אומר לסטים מזויין, כיון דמיטמר מאינשי, גנב הוא. – לכן אם שומר שכר טוען שגנבו ממנו ליסטים מזויין ופטר את עצמו מלשלם, ואם נשבע בשקר ומצאו את החפץ בתוך ביתו חייב לשלם תשלומי כפל.

[עד כאן דף זו עמוד א']

להלן ברייתא שדנה אם שומר חנם דינו יותר חמור או יותר קל משומר שכר:

(קושיה) איתיביה לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל, תאמר בשומר שכר שאינו משלם תשלומי כפל.

ואי ס"ד לסטים מזויין גנב הוא, נמצא^י בשומר שכר משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין? ואיך הברייתא אמרה שאינו בתורת תשלומי כפל.

(תירוץ) א"ל הכי קאמר: לא אם אמרת בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל **בכל**

טענותיו, והיינו בכל סוגי גנב: בין לסטים מזויין ובין גנב רגיל, תאמר בשומר שכר שאינו משלם תשלומי כפל אלא בטוען טענת לסטים מזויין.

בשמירת השואל התורה אומרת שאפילו במקרה של אנוס חייב לשלם לבעלים. אמנם לגבי גניבה ואבידה לא מפורשים בתורה. והברייתא למטה לומדת שואל משומר שכר, כדלהלן:

(קושיה) איתיביה ונשבר או מת אין לי אלא שבורה ומתה, גניבה ואבידה מנין? אמרת ק"ו: ומה שומר שכר **שפטר בו שבורה ומתה**, חייב בגניבה ואבידה, שואל שחייב בשבורה ומתה, אינו דין שחייב בגניבה ואבידה?!

זהו ק"ו שאין עליו תשובה.

עתה הגמרא מסיימת את הקושיה, שאם ישנו תשלומי כפל לשומר שכר, אפשר לפרוך את הק"ו הנ"ל:

ואי ס"ד לסטים מזויין גנב הוא, אמאי אין עליו תשובה?

איכא למפרך: מה לשומר שכר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין? אלמא שמוכרחים לומר שליסטים מזויין היינו כגזלן, ולא שייך בכפל ולכן אי אפשר לפרוך.

(תירוץ) א"ל קסבר האי תנא קרנא בלא שבועה כשקרה אנוס השואל משלם מיידית,

עדיפא מכפילא בשבועה, ר"ל אין זאת חומרא בשוכר, הגם כשטען לסטים מזויין ונשבע

אח"כ באו העדים אך החיוב כפל היינו קנס על שנשבע לשקר.

לינא מסייע ליה לרבי יוסף שלסטים מזויין הרי הוא כגנב.

השוכר פרה מחבירו ונגנבה, ואמר הלה ^{השוכר} הריני משלם **ואיני נשבע**. עתה יש לו בעלות על הגניבה.

ואח"כ נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל לשוכר.

סברוה רבנן שרצו לסייע לרב יוסף כרבי יהודה דאמר שוכר כנושא שכר דמי. ומדקתני ואמר הריני משלם **ואיני נשבע** - מכלל דאי בעי פטר ליה נפשיה בשבועה.

הגמרא מסיימת את ההוכחה:

ה"ד ששומר שכר יכול להישבע ויפטר?

כגון דקא טעין טענת לסטים מזויין - וקתני ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר, ש"מ לסטים מזויין גנב הוא. [הגם שמדובר בבעלי חיים (פרה) אך דווקא

בגלל נגרי בתרייתא נפטר אבל בעינין אחר לא – ב"ח.]

הגמרא דוחה הוכחה זאת בשלושה אופנים:

(דחיה 1) דלמא כר"מ ס"ל דאמר שוכר כשומר חנם דמי.

(דחיה 2) איבעית אימא - כדמחליף רבה בר אבוא ותני שוכר כיצד משלם ר"מ אומר כשומר שכר ר"י **אומר כשומר חנם**.

^{יב} תוספות ד"ה נמצא ש"ש משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין. אבל אי גזלן הוא פתח דטוען טענת גזלן ונמצא שהוא בידו לא משלם כפל וא"ת אכתי נמצא ש"ש משלם כפל בטוען טענת גנב בבעלים [דהיינו שהיה עובד אצל הבעלים ובמקרה כזה יכול להישבע שנגנב ממנו] ושמא אין שייך כפל בטוען טענת גנב בעינין זה ואפי' שייך אין לחוש אי המ"ל ולטעמך ולא קאמר:

^{יב} תוספות ד"ה אמר ליה מודינא לך בבעלי חיים דכיון דנקטי להו נגרי ברייתא כו' [היא סיפא דברייתא דלעיל בתוספתא דב"מ] וכגון שנגנבה באותו ענין שנגרי ברייתא גרמו לה להגנב ולעיל לא אסיק אדעתיה האי שנימא דהשתא מצי למימר דנגנבה או שאבדה דלעיל מביתו קאמר אי נמי פר סיפא אבידה דוקא קאי שנגרי ברייתא גרמו לה להאבד אבל לענין גניבה פטור שאין גורמין לה ליגנב ומשום הכי ברישא דקתני בהדיא נגנבה לא מצי לשנויי הכי:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נז

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה
מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו
ערום עליהן(שמערים שיתקיים
תורתו) שנאמר (משלי ח) אני
חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

(דחיה 3.) רבי זירא אמר הכא במאי עסקין בטוען טענת לסטים מזויין שהוא פטור

מלשלם ואם באמת כך היה, השוכר לא היה מקבל כפל שלא שייך כפל בליסטים מזויין, וא"כ
איך כתוב בברייתא משלם כפל לשוכר? משום **ונמצא לסטים שאינו מזויין**.

[למרות שישנה הודאת בעל דין מצד השוכר שהיו ליסטים מזויין ואז אינו מקבל כפל, אך
מכיוון שעצם הבהמה שייכת לבעלים וכלפי הבעלים העדים נאמנים לכן אין הודאתו הודאה –
אור שמח (שאלה ח-א).]

סיכום דיני שומר אבידה

להלן טבלה בהלכות הנלמדות בסוגייתנו לפי רבה ורב יוסף:

רבה	רב יוסף	
אחריותו	כשומר חנם (פשיעה)	כשומר שכר (גניבה ואבידה)
גניבה ואבידה	פטור חוץ מבעלי חיים שחייב	חייב
מקום הראוי להחזיר	אפילו בחצר שאינה משתמרת	חצר משתמרת אך לא צריך דעת בעלים
זמן הראוי להחזיר	בבוקר במקום שיראנה הבעלים / בצהריים – חייב עדיין באחריותה	בבוקר במקום שיראנה הבעלים / בצהריים – חייב עדיין באחריותה
מתי ישנו תשלומי כפל	בטענת גנב	בטענת ליסטים מזויין

[משנה] (7) נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית^{יד}

אמר רב בנחבטה ושיקעתן בתוך הקרקע והפסידם ונהנית שלא לקתה מהקרקע ממש.
(קושיה) אבל אכלה אפילו מה שנהנית אינה משלמת?
לימא רב לטעמיה-

דאמר רב היה לה שלא תאכל לגבי המכניס פירות בחצר חבירו שלא ברשות ובהמת בעל
הבית אכלה את פירותיו ונחלש, שהוא פטור, שהיה לה שלא תאכל. וגם כאן, בעל הבהמה יכול
לפטור את עצמו ולטעון שהבהמה נפלה באונס, ולגבי האכילה היה לה שלא תאכל ומה אני
יכול לעשות!

הגמרא מתפלאת בהבנה זו:

(קושיה) אמרי הכי השתא? אימור דאמר רב התם היה לה שלא תאכל, היכא דאיתזקא היא, דמצי א"ל מריה דפירי לא משלמנא היה לה שלא תאכל, לאזוקי היא אחריני, דפטירה לשלומי מי אמר?!

[עד כאן דף נז עמוד ב]

^{יד} תוספות ד"ה נפלה לגינה והזיקה משלמת מה שנהנית. והוא שאינה יכולה לירד דא"כ אפי' נפלה משלמת מה שהזיקה דתחילתה בפשיעה וסופה באונס הוא וסיפא דקתני ירדה אורחא דמילתא נקט והוא הדין נפלה כיון שיכולה לירד: